

Լրացավ Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահ Աշոտ Սերոբի Սադյանի 65 տարին:

Աշոտ Սերոբի Սադյանը ծնվել է 1957 թ. ապրիլի 7-ին ԼՂՀ Մարտակերտի շրջանի Չափար գյուղում: Ավարտելով տեղի միջնակարգ դպրոցը՝ 1973 թ. ընդունվել է ԵՊՀ քիմիայի ֆակուլտետ, որը ավարտել է 1978 թ. զերգագնացությամբ՝ ստանալով քիմիկոսի որակավորում: Նույն թվականից որպես ավագ լաբորանտ սկսել է աշխատել ԽՍՀՄ մանրէաբանական և բժշկական արդյունաբերության նախարարության գենետիկայի համամիութենական ԳՀ ինստիտուտի Չարենցավանի մասնաճյուղում:

Աշխատանքային գործունեության հենց սկզբից Ա. Սադյանը իրեն դրսևորում է որպես գիտահետազոտական աշխատանքի նկատմամբ արտահայտված հակում ունեցող անձնավորություն, և ինստիտուտի ղեկավարությունը նրան գործուղում է Գենետիկայի համամիութենական ԳՀ ինստիտուտ (ք. Մոսկվա)՝ որպես հայցորդ-հետազոտող: 1980 թ. Ա. Սադյանը ընդունվում է Գենետիկայի համամիութենական ԳՀ ինստիտուտի նպատակային ասպիրանտու-

ՀՀ ԳԱԱ նախագահ ակադեմիկոս Աշոտ Սադյանը 65 տարեկան է

րա, իսկ մեկ տարի անց տեղափոխվում է ԽՍՀՄ ԳԱ Ա. Նեսմեյանովի անվան էլեմենտօրգանական միացությունների ինստիտուտ, որտեղ աշխատում է կենսատեխնոլոգիայի կարևորագույն բնագավառի՝ կենսամիմետիկ սինթեզի առաջատար լաբորատորիաներից մեկում: 1985 թ. հանրահայտ գիտնական, պրոֆեսոր Յու. Բելոկոնի ղեկավարությամբ Ա. Սադյանը պաշտպանում է թեկնածուական ատենախոսություն՝ նվիրված պիրիդոքսալային կատալիզի օրինաչափությունների հետազոտմանը և ամինաթթուների ասիմետրիկ բիոմիմետիկ սինթեզի նորագույն տեխնոլոգիաների ստեղծման տեսական և կիրառական հարցերին:

Վերադառնալով մայր ինստիտուտ՝ Ա. Սադյանը կազմավորում է ոչ սպիտակուցային ամինաթթուների սինթեզի լաբորատորիա և ձեռնամուխ է լինում Հայաստանի համար բոլորովին նոր՝ ասիմետրիկ կենսամիմետիկ սինթեզի գիտական ուղղության զարգացմանը: Գործունեության տարիների ընթացքում իրականացրած նորարարական մի շարք աշխատանքների շնորհիվ Ա. Սադյանի ղեկավարած գիտական խումբը այսօր ստացել է միջազգային ճանաչում: Դրա փայլուն ապացույցն են բազմաթիվ միջազգային գիտաժողովներից ստացված հրավերները, հեղինակավոր գիտական հանդեսներում տպագրված հոդվածները և շահած միջազգային դրամաշնորհները: Ա. Սադյանը բազմիցս գիտական զեկուցումներով հանդես է եկել միջազգային, համամիութենական և հանրապետական գիտաժողովներին: Մասնակցելով կենսատեխնոլոգիայի և կենսօրգանական քիմիայի բնագավառներում միջազգային հիմնադրամների մրցույթներին՝ նա շահել է ղեկավարել է մի շարք միջազգային (INTAS, INCO-COPERNICUS, CRDF, ISTC, SNSF, Volkswagenstiftung և այլն) և տեղական գիտական դրամաշնորհներ:

1997 թ. արդեն ճանաչված գիտնական Ա. Սադյանը պաշտպանում է ոչ սպիտակուցային ամինաթթուների ասիմետրիկ բիոմիմետիկ սինթեզին նվիրված դոկտորական ատենախոսությունը, որի համար նրան շնորհվում է քիմիական գիտությունների դոկտորի գիտական աստիճան: Կարճ ժամանակ անց նրան շնորհվում է նաև պրոֆեսորի կոչում: Այնուհետև, կենսատեխնոլոգիայի բնագավառում կատարած մեծածավալ գիտական, մանկավարժական, կազմակերպչական աշխատանքների և արդյունքում ձեռք բերված նվաճումների շնորհիվ, 2006 թ. Ա. Սադյանը ընտրվում է ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ «Կենսատեխնոլոգիա» և «Կենսօրգանական քիմիա» մասնագիտություններով, իսկ 2010 թ.՝ ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս «Կենսատեխնոլոգիա» մասնագիտությամբ:

2000 թ. Ա. Սադյանը, ով իր կատարած գիտական հետազոտությունների բարձր մակարդակի, գիտության եռանդուն կազմակերպչի ունակության և հասարակական

հարցերում ակտիվ դիրքորոշման համար անվերապահորեն վայելում էր ինստիտուտի կոլեկտիվի վստահությունն ու հարգանքը, նշանակվում է «Կենսատեխնոլոգիայի ԳՀ» ՓԲԸ տնօրեն:

Շնորհիվ երիտասարդ տնօրենի տքնաջան և եռանդուն աշխատանքի ինստիտուտը կարողանում է կարճ ժամանակամիջոցում դուրս գալ ճգնաժամային վիճակից: Այսպես, 2002 թ. Ա. Սադյանի ղեկավարությամբ 10 տարի ժամկետով ստեղծվում է չին-հայկական կենսաինժեներական գիտահետազոտական և փորձարարական կենտրոն, որը դառնում է Կենսատեխնոլոգիայի ԳՀ ինստիտուտը ֆինանսավորող հիմնական աղբյուրներից մեկը: Կապ է հաստատվում գերմանական «DEGUSSA/REXIM» հանրահայտ գործընկերության հետ, ամրապնդվում են հարաբերությունները բուհական համակարգի հետ, ինստիտուտը ներգրավվում է ՀՀ բազային ֆինանսավորման համակարգում, գիտաշխատողները շահում են մի շարք դրամաշնորհներ և այլն:

Ա. Սադյանի տնօրինության տարիներին ինստիտուտը համալրվել է երիտասարդ կադրերով: Նրա ղեկավարությամբ պաշտպանվել են 18 թեկնածուական և 3 դոկտորական ատենախոսություններ «Կենսատեխնոլոգիա» և «Կենսօրգանական քիմիա» մասնագիտություններով:

Ա. Սադյանը մշտապես զբաղվում է նաև մանկավարժական գործունեությամբ: 1996 թ.-ից նա դասավանդում է ԵՊՀ ղեղագիտության և քիմիայի ֆակուլտետում: 2003 թ.-ից նա հանդիսանում է ԵՊՀ ֆարմաքիմիայի և ֆարմակոգոգիայի ամբիոնի վարիչն է: 2017 թ. ղեղագործական քիմիայի ամբիոնի հենքի վրա ստեղծվում է ԵՊՀ ֆարմացիայի գիտակրթական ինստիտուտ, և Ա. Սադյանը նշանակվում է ինստիտուտի տնօրենի պաշտոնակատար և այսօր ինստիտուտը արդյունավետ համագործակցում է որոշ առաջատար ռուսական և եվրոպական համալսարանների հետ:

2007 թ. ՀՀ ԳԱԱ նախագահության որոշմամբ Ա. Սադյանը նշանակվում է «Հայաստանի քիմիական հանդես» ամսագրի գլխավոր խմբագիր, իսկ 2008 թ.՝ Արցախի գիտական կենտրոնի հետ ՀՀ ԳԱԱ ինստիտուտների համագործակցության կորդինացնող և պատասխանատու: 2009 թ.-ից Ա. Սադյանը ՀՀ ԳԱԱ կողմից Միջազգային գիտատեխնիկական կենտրոնի (ISTC) կորդինացիոն խորհրդի և աշխատանքային խմբի անդամ է, Ամերիկյան քիմիական ընկերության անդամ, Եվրամիության «ՍՏՆՊՈՒՆ» իրակի հսկման և տեխնոլոգիայի համաձայնագրովի» ղեկավար ՀՀ-ում և ՀՀ-ում ՈԱՍԿ-ի հավատարմագրման հանձնաժողովի անդամ:

2010 թ.-ից Աշոտ Սադյանը ղեկավարում է ՀՀ ԳԱԱ «Հայկենսատեխնոլոգիա» գիտաարտադրական կենտրոնը, որը ոլորտի լավագույն գիտաարտադրական կառույցն

է: Բացի միջազգային չափորոշիչներին համապատասխանող հիմնարար հետազոտություններից, այնտեղ իրականացվում են նաև այդ հետազոտությունների արդյունքների ապրանքայնացում, կիրառական բնույթի աշխատանքներ: Ա. Սադյանի անմիջական ղեկավարությամբ կենտրոնում ներդրվել են մի շարք տեխնոլոգիական մշակումներ, և կազմակերպվել են մի քանի տասնյակ փոքրածավալ արտադրություններ: Դրանց շարքում են.

- Ոչ սպիտակուցային ամինաթթուների փոքրածավալ արտադրական ունիվերսալ տեխնոլոգիան, որն այսօր համարվում է լավագույնը աշխարհում և հաջողությամբ կիրառվում է մի շարք զարգացած երկրներում (ԱՄՆ, Չինաստան, Ֆրանսիա, Գերմանիա և այլն): Ա. Սադյանի կողմից մշակված եղանակներով սինթեզված են գրականության մեջ չնկարագրված մոտ 200 նոր սերնդի օպտիկապես ակտիվ ոչ սպիտակուցային ամինաթթուներ:

- Էկոլոգիապես անվնաս կենսապարարտանյութերի արտադրությունը:

- Սննդարդյունաբերության համար ֆերմենտային պատրաստուկների ստացման տեխնոլոգիաները:

- Բժշկության և կոսմետոլոգիայի կարիքների համար մրգահատապտղային և բուսական հումքից օշարակների և եթերային յուղերի ստացման տեխնոլոգիաները:

- Նոր բակտերիալ միջատասպան պատրաստուկների և վարակիչ հիվանդությունների հարուցիչների աճի կենսաարգելակիչների ստացման տեխնոլոգիաները:

- «Նարինե» կաթնամթերքի արտադրությունը և այլն:

ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, պրոֆեսոր Ա. Սադյանը Կենսատեխնոլոգիա 018 մասնագիտական խորհրդի նախագահն է:

Ա. Սադյանի հեղինակությամբ տպագրված են 320-ից ավելի գիտական աշխատանքներ, այդ թվում՝ 18 հեղինակային իրավունքներ, 230-ից ավելի գիտական հոդվածներ, որոնք ներկայացված են բարձր հոլման գործակցով աշխարհի առաջատար գիտական հանդեսներում: Նա հեղինակ է 3 դասագրքերի և 2 մեմագրության՝ տպագրված ՌԳԱ «HAYKA» և գերմանական «WILEY-VCH» հրատարակչություններում:

Ա. Սադյանի գիտական նվաճումները գնահատված են ՀՀ և արտերկրի մրցանակներով ու պարգևներով: Նշենք կարևորագույնները.

2001 թ.՝ Եվրամիության «Դեկարտի» անվան մրցանակ, որն առաջինն էր ՀՀ-ում:

2002 թ.՝ ԶԺՀ կառավարական «Բարեկամություն» շքանշան, որը նախադեպը չունի ՀՀ-ում:

2004 և 2011 թթ.՝ ՀՀ Նախագահի երկու մրցանակ բնական գիտությունների բնագավառում կատարած գիտական աշխատանքի համար:

2013 թ.՝ ՀՀ գիտության վաստակավոր գործիչ:

2014 թ.՝ ԵՊՀ ոսկե մեդալ:

2015 թ.՝ ՀՀ պետական մրցանակ:

2021 թ-ից Ա. Սադյանը ընտրվել է Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահ:

Հետաքրքիր է նշել մի քանի գաղափարներ, որոնք ընդգրկված էին Ա. Սադյանի տեսլականի մեջ, և դրանց մի մասն արդեն սկսել է իրագործվել.

- Հունամիտար և այլ ուղղվածությամբ ինստիտուտներում աջակցել մեզ համար ամենաթանկ կապիտալ հանդիսացող արժեքի՝ ազգային ինքնության պահպանմանը:
- Միջազգային համագործակցության ընդլայնման շրջանակներում ամրապնդել կապերն ազգային ակադեմիաների հետ:
- Ամրապնդել ՀՀ ԳԱԱ ինստիտուտների համագործակցությունը ՀՀ ԳԱԱ միջազգային գիտակրթական կենտրոնի հետ:
- Ֆինանսական խրախուսման համակարգի շնորհիվ աջակցել միջգիտակարգային հետազոտություններին՝ և՛ բաժանմունքների կազմում ընդգրկված ինստիտուտների միջև, և՛ այլ գիտակրթական կազմակերպությունների հետ:
- Ակտիվացնել այն կառույցների գործունեությունը, որոնք աշխատել են թույլ կամ ոչ կանոնավոր, ստեղծել օպտիմալացման ներդրման համակարգ:

Ցանկանում ենք մեր գործընկերոջը քաջառողջություն և հաջողություն մեր միացյալ աշխատանքում:

ՀՀ ԳԱԱ նախագահություն